

ПРАВОВА КУЛЬТУРА У КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*Галина Савош
Дніпропетровськ*

Аналізується роль правової культури як аспект виховання, що сприяє соціальному розвитку сучасного суспільства.

Ключові слова: виховання, правова культура, молодь, освіта, суспільство.

Як відзначають фахівці, «XX століття є свідком різких змін у соціальній структурі всіх суспільств, які в цілому модифікували межі та критерії класового й соціального тиску, різко розширили середні верстви, змінили «конфігурацію», диференціації, відкрили нові можливості для соціальної мобільності» (Hodenkova 1998, p. 77) [1]. Це дозволяє говорити про те, що зміни у сфері соціальної культури є індикатором тих трансформацій, які відбуваються сьогодні і у світі в цілому, і в Україні зокрема. І, у свою чергу, означає, що саме зміни у соціальній структурі свідчать про ступінь сформованості рис суспільства інтелекту і характері інтелектуальних груп як провідних у суспільстві такого типу.

Метою даної статті є аналіз стану розвитку правової культури молоді та його впливу на соціальний розвиток суспільства. Тому досить актуальними на сьогоднішній день є дослідження проблеми формування правової культури суспільства.

Сучасне українське суспільство знаходиться на шляху значних трансформаційних змін, що відбуваються в всіх соціальних інститутах суспільства. Зокрема, руйнуються старі принципи їх функціонування, модернізуються соціальні механізми тощо. Освіту у цьому контексті необхідно розглядати як такий соціальний інститут, завдяки якому функціонує соціально-генетичний механізм відтворення суспільства в цілому, а також держави та її інституцій. Звісно, він також визначає та забезпечує становлення й удосконалення особистості, розробку і передачу нових знань, руху надбань культури від покоління до покоління, тощо.

У зв'язку з позначеними тенденціями найвідчутніші зміни, на наш погляд, сьогодні відбуваються у соціальній структурі суспільства, де спостерігається не просто переміщення між різними соціальними позиціями і зміна статусів, але й значна трансформація критеріального наповнення приналежності до них, зміна самої сутності, ключових елементів, соціальної структури, і, як наслідок, спроби нового теоретичного осмислення цих процесів.

Концепція побудови національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх кадрів, спрямований на подолання кризи в освіті та вихованні, яка виявляється, передусім, у невідповідності знань студентів запитам особистості, суспільним потребам і світовим стандартам, у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності. Основним критерієм роботи навчального закладу є рівень підготовленості випускників, раціональне поєднання їх теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці. А це означає потребу вести пошук ефективних форм і методів навчання та виховання, удосконалення програм, навчальних планів, розробку нових навчальних методик та навчальних посібників. Ці стратегічні завдання системи освіти безпосередньо пов'язані з процесами формування та розвитку особистості, що активно здійснюються завдяки процесу виховання.

Динамічність подій, що відбуваються, стрімкі зміни в усіх сферах сучасного соціуму призвели до реструктуризації суспільства та зміни кута аналізу процесів, що при цьому мають місце. У сучасному суспільстві вже неможливо проігнорувати виклики, породжені новою соціокультурною та економіко-політичною складовими сучасного розвитку світового співтовариства, посиленням інтелектуальної складової у його життєдіяльності.

Культура є фактором організації життєдіяльності будь-якого суспільства, тому що у кожному суспільстві є культуротворчі «сили», що спрямовують життя по організованому, а не хаотичному шляху розвитку. Культурні цінності створюються самим суспільством, але вони ж і визначають розвиток цього суспільства, життя якого залежить від вироблених цінностей. Таким чином, над людиною часто домінує те, що народжено нею самою (Polyshchuk 1993, p. 14) [4].

Сучасні наукові уявлення про культуру суспільства дають змогу припустити, що вона включає у себе цінності та норми поведінки, звичаї, мову, вірування, естетичні смаки, знання, професійну майстерність, загальний та прийнятний спосіб мислення (Hugrevych 2007, p. 23) [2].

Серед дослідників правової культури слід виділити Н. Гранатя, В. Лазарева, В. Сальникова, А. Ратинова, Г. Єфремову та інші.

Науковці відзначають багатоплановість поняття правової культури, яка зумовлює певний рівень правового мислення та сприйняття правової дійсності, наявний ступінь знання населенням законів, якісний стан процесів правотворчості та специфічні форми правової діяльності (Lazarev 1996, p. 148) [3].

Зараз існує чимало проблем у процесі формування правової культури. У першу чергу, це складний процес правотворчості, де нерідко існує суперечність нормативно-правових актів реальній дійсності, до того ж, не розвинена ідеологія сильної правової держави. Наслідком цього є правовий нігілізм, заперечення етичних принципів. Для вирішення цих і інших проблем необхідна цілеспрямована політика держави на підвищення рівня правової культури суспільства через процеси ліквідації правового нігілізму, використання засобів масової інформації, кінематографу та інших видів мистецтва.

Очевидно, що у сучасних умовах, коли здійснюється визначення та закріплення на законодавчому рівні принципу гуманізму, відбувається переорієнтація освіти на розвиток особистості, утверджується пріоритет загальнолюдських цінностей, особливого значення набуває проблема правового виховання молоді, формування її правової культури. Саме правова освіта покликана забезпечити правову соціалізацію особи через систему правових знань і розвиток правового мислення та формування ставлення молоді до правових норм як внутрішньої цінності. Процес формування правової культури молоді передбачає свідоме сприйняття та засвоєння ними правових знань як особистісних цінностей і втілення їх у правову поведінку.

Проте, різного роду деформації у суспільстві, що породжують бездуховність та свавілля, особливо у молодіжному середовищі, є небезпечними для держави. Оволодіння молоддю необхідним обсягом правових знань у нерозривному зв'язку з системою моральних цінностей, естетичних смаків та етичних правил поведінки є запорукою виховання правослухняної особистості, котра дотримується норм і знає свої обов'язки.

При цьому слід пам'ятати, що освіта без виховання не формує особистості й громадянина. Сучасний економічний, соціально-політичний, культурний і духовний стан українського суспільства, стратегічні завдання його розвитку вимагають впровадження в життя нових форм і методів організації виховного процесу, визначення нової освітянської парадигми з метою подолання розриву між культурою, освітою й умовами громадського життя та забезпечення відповідної спрямованості освіти. Ця спрямованість полягає в органічному поєднанні освіти з культурою, історією й народними традиціями; осмисленні історичних фактів, подій і явищ, різноманітності шляхів людського розвитку; формуванні поваги до історії народу; реформуванні змісту виховання, наповненні його культурно-історичними надбаннями.

З точки зору філософії виховний процес у своєму історичному розвитку завжди був певним чином пов'язаний з тією філософською проблематикою, яка на відповідному світоглядному рівні осмислювала зокрема, такі ключові проблеми як ставлення людини до світу; сутність культури; вихідні цінності буття людини, співвідношення її свободи і відповідальності; форми й типи людської ментальності. Характер вирішення цієї проблематики визначав і типи процесів, на основі яких формувалася і розвивалася особистість.

Сьогодні саме правова культура молоді може безпосередньо і опосередковано вплинути на всю систему її життєдіяльності у різних сферах: соціальній, освітній, економічній, політичній. Таким чином, правова культура - необхідна умова свідомого здійснення громадянином свого громадянського обов'язку перед суспільством. Саме вона сприяє подоланню застарілих поглядів, недопущенню девіантної поведінки людей, запобіганню випадкам свавілля і насильства над особою. Науково обґрунтовані правові представлення громадян є передумовами зміцнення законності і правопорядку, без чого неможливо побудувати цивільне суспільство і правову державу.

Литература:

1. Годенкова З. Т. Динамика социструктурной трансформации в России / З. Т. Годенкова // Социологические исследования. – 1998. – № 10 – С. 77–84.
2. Гуревич П. С. Философия культуры / П. С. Гуревич. – М., 2007. – С. 23.
3. Лазарев В. В. Правосознание и правовая культура / В. В. Лазарев // Общая теория права и государства / под ред. А. С. Пиголкина. – М., 1996. – С. 148.
4. Полищук В. И. Мировая и отечественная культура / В. И. Полищук. – Екатеринбург, 1993. – Ч. 1. – С. 14.

Literatura:

1. Hodenkova Z. T. Dynamyka sotsystrukturnoy transformatsyy v Rossyy / Z. T. Hodenkova // Sotsyolohycheskiye yssledovaniya. – 1998. – # 10 – S. 77–84.
2. Hurevych P. S. Fylosofiya kultury / P. S. Hurevych. – M., 2007. – S. 23.
3. Lazarev V. V. Pravosoznanye y pravovaya kultura V. V. Lazarev // Obshchaya teoriya prava y hosudarstva / pod red. A. S. Pyholkyna. – M., 1996. – S. 148.
4. Polyshchuk V. Y. Myrovaya y otechestvennaya kultura / V. Y. Polyshchuk. – Ekaterynburh, 1993. – Ch. 1. – S. 14.

Анализируется роль правовой культуры как аспект воспитания, оказывающий содействие социальному развитию современного общества.

Ключевые слова: воспитание, правовая культура, молодежь, образование, общество.

The article deals with the role of legal culture as an aspect of education, contributing the social development of modern society.

Keywords: upbringing, legal culture, young people, education, society.